

Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 07.08.2002, sp. zn. Tpjn 308/2001, ECLI:CZ:NS:2002:TPJN.308.2001.1

Číslo: 56/2002

Právní věta:

Vzetí odsouzeného do vyhošovací vazby (§ 350c odst. 1 tr. ř.) nezakládá samo o sobě důvod nutné obhajoby podle § 36a odst. 1 písm. c) tr. ř.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 07.08.2002

Spisová značka: Tpjn 308/2001

Číslo rozhodnutí: 56

Číslo sešitu: 9-10

Typ rozhodnutí: Stanovisko

Hesla: Nutná obhajoba

Předpisy: § 350c odst. 1 tr. ř.
§ 36a odst. 1 písm. c) tr. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

O d ů v o d n ě n í :

Předseda trestního kolegia Nejvyššího soudu podle § 30 odst. 2 zák. č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, a čl. 14 odst. 1 písm. f) Jednacího řádu Nejvyššího soudu navrhl, aby trestní kolegium Nejvyššího soudu zaujalo stanovisko ke sjednocení výkladu zákona v otázce nutné obhajoby v případech vzetí odsouzeného do vyhošovací vazby, tedy k výkladu ustanovení § 36a odst. 1 písm. c), § 38 a § 350c odst. 1, 2 tr. ř.

Tento návrh učinil předseda trestního kolegia na základě podnětu ministra spravedlnosti vycházejícího ze zjištění, že soudy České republiky posuzují výše naznačenou otázku nejednotně.

Z předloženého podnětu vyplývá, že některé soudy odsouzenému, který byl vzat do vyhošovací vazby, obhájce neustanovují (např. věc Obvodního soudu pro Prahu 1 sp. zn. 5 T 181/97). Naproti tomu k ustanovení obhájce z výše uvedeného důvodu došlo ve věcech Obvodního soudu pro Prahu 4 (sp. zn. 5 T 35/98, 46 T 146/2000, 2 T 20/2001, 33 T 147/2000), Okresního soudu Praha-západ (sp. zn. 2 T 235/99) a Okresního soudu v Novém Jičíně (sp. zn. 1 T 190/96). Dále pak ministr spravedlnosti poukázal i na to, že některé soudy usnesení o vzetí do vyhošovací vazby doručují

obhájci ustanovenému již v přípravném řízení nebo v řízení před soudem, ačkoliv jeho zmocnění, nebylo-li při ustanovení vymezeno jinak, zaniklo podle § 41 odst. 5 tr. ř. při skončení trestního stíhání.

Trestní kolegium Nejvyššího soudu před zaujetím stanoviska vyžádalo podle § 30 odst. 3 zák. č. 335/1991 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, vyjádření od Ministerstva spravedlnosti České republiky, Ministerstva vnitra České republiky, Nejvyššího státního zastupitelství, předsedů vrchních a krajských soudů, právnických fakult v Praze, v Brně, v Plzni a v Olomouci, Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, Ústavu státu a práva Akademie věd České republiky, Veřejného ochránce práv a České advokátní komory.

Souhlas s řešením posuzované problematiky tak, jak je obsaženo v právní větě tohoto stanoviska, vyjádřily oba vrchní soudy, dále pak krajské soudy v Praze, Ústí nad Labem a Hradci Králové, Městský soud v Praze, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Ústav státu práva Akademie věd a Ministerstvo vnitra České republiky.

Naproti tomu jediným připomínkovým místem, které vyslovilo nesouhlas s navrhovaným řešením, byl Krajský soud v Plzni. Ve svém vyjádření poukázal na nejednotnou rozhodovací praxi jednotlivých senátů tamního soudu. Podle některých senátů dochází po vzetí do vyhošťovací vazby k ustanovení obhájce z důvodu § 36a odst. 1 písm. c) tr. ř., popř. z důvodu § 36 odst. 1 písm. a) tr. ř. per. analogiam s tím, že jde o řízení sui generis, které se vymyká obecné úpravě vykonávacího řízení. Rovněž se poukazuje na analogii ustanovení § 36 odst. 4 tr. ř.

Ve vyjádření Veřejného ochránce práv je v zásadě vysloven souhlas s navrhovaným řešením posuzované problematiky s odkazem na současnou zákonnou úpravu podmínek nutné obhajoby ve vykonávacím řízení. Je však otázkou, zda v případech, kdy je potřeba provést výslech osoby, které se týká rozhodování o vzetí do vyhošťovací vazby, nejsou dány důvody k ustanovení obhájce. Dále pak v souvislosti s délkou trvání vyhošťovací vazby a s jejím následným prodlužováním může být obhájce významně nápomocen odsouzeným cizincům, a to nejen v rámci stížnostního řízení, ale také při obstarávání dokladů potřebných k realizaci výkonu trestu vyhoštění.

Poté i po zvážení všech výše citovaných vyjádření a v nich uvedených argumentů zaujalo trestní kolegium Nejvyššího soudu shora uvedené stanovisko.

Podle § 350b odst. 1 tr. ř. platí, že jakmile nabude právní moci rozsudek, kterým byl uložen trest vyhoštění, předseda senátu zašle nařízení výkonu trestu Policii České republiky a vyzve zároveň odsouzeného, aby z České republiky neprodleně vycestoval.

Podle § 350b odst. 2 tr. ř., nehrozí-li obava, že odsouzený, který je na svobodě, se bude skrývat nebo jinak mařit výkon trestu vyhoštění, může mu předseda senátu poskytnout přiměřenou lhůtu k obstarání jeho záležitostí. Tato lhůta nesmí být delší než jeden měsíc ode dne, kdy rozsudek nabyl právní moci. Při splnění dalších podmínek uvedených v odstavci 3 téhož ustanovení může být tato lhůta i opakovaně prodloužena, nejdéle však na dobu 180 dnů ode dne, kdy rozsudek nabyl právní moci.

Podle § 350c odst. 1 tr. ř. platí, že hrozí-li obava, že odsouzený se bude skrývat nebo jinak mařit výkon trestu vyhoštění, může předseda senátu rozhodnout o vzetí odsouzeného do vyhošťovací vazby, nerozhodne-li o jejím nahrazení zárukou, slibem nebo peněžitou zárukou.

Podle § 350c odst. 2 tr. ř. se užijí ustanovení hlavy čtvrté oddílu prvního na řízení o vyhošťovací vazbě a její nahrazení zárukou, slibem nebo peněžitou zárukou, nevyplývá-li z odstavce 1 jinak.

Podle § 350c odst. 3 tr. ř., byl-li odsouzený vzat podle odstavce 1 do vyhošťovací vazby, požádá

předseda senátu, pokud je to třeba, o zajištění cestovních dokladů potřebných k výkonu trestu vyhoštění Policií České republiky.

Podle § 36a odst. 1 tr. ř. ve vykonávacím řízení, v němž soud rozhoduje ve veřejném zasedání, musí mít odsouzený obhájce,

- a) je-li zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo je-li jeho způsobilost k právním úkonům omezena,
- b) jde-li o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody mladistvého, který v době konání veřejného zasedání nedovršil osmnáctý rok,
- c) je-li ve vazbě, nebo
- d) jsou-li pochybnosti o jeho způsobilosti náležitě se hájit.

Jestliže obviněný (odsouzený - viz § 12 odst. 7 tr. ř.) nemá obhájce v případě, kdy ho musí mít (§ 36 a § 36a), určí se mu lhůta ke zvolení obhájce. Pokud v této lhůtě nebude obhájce zvolen, bude mu obhájce na dobu, po kterou trvají důvody nutné obhajoby, neprodleně ustanoven.

Vyhošťovací vazba je fakultativní zajišťovací institut aplikovaný výlučně v rámci vykonávacího řízení, tj. v rámci realizace vlastního výkonu trestu vyhoštění (§ 57 tr. zák.) uloženého pravomocným a vykonatelným rozhodnutím soudu. Jediným cílem a smyslem vzetí odsouzeného do vyhošťovací vazby je zabezpečit vykonání trestu vyhoštění (tj. zajistit, aby odsouzený opustil území České republiky), a to v případě hrozí-li, že odsouzený se bude skrývat či jinak mařit výkon tohoto trestu (§ 350c odst. 1 tr. ř.). Naproti tomu v případě, že odsouzený je na svobodě a nehrozí-li obava z jednání, kterým by mařil výkon trestu vyhoštění, může mu být poskytnuta přiměřená lhůta k obstarání jeho záležitostí na území České republiky před vycestováním (§ 350b odst. 2, 3 tr. ř.).

Ve vykonávacím řízení je vyhošťovací vazba upravena v ustanovení § 350c tr. ř. Z odstavce 2 tohoto ustanovení vyplývá, že se vyjma specifické úpravy o důvodech této vazby (obava ze skrývání či jiného maření výkonu trestu vyhoštění) a o orgánu o ní rozhodujícím (předseda senátu), na řízení o vyhošťovací vazbě a její nahrazení zárukou, slibem nebo peněžitou zárukou užití ustanovení hlavy čtvrté oddílu prvního (tj. § 67 až § 74a tr. ř.).

V hlavě čtvrté oddílu prvním trestního řádu ovšem nejsou ustanovení týkající se nutné obhajoby v souvislosti s uvalením vazby a tato problematika rovněž není upravena v rámci vykonávacího řízení (§ 350b až § 350g tr. ř.).

Nutná obhajoba je upravena v hlavě druhé oddílu pátém trestního řádu, konkrétně v ustanoveních § 36 a § 36a tr. ř. Jelikož se vyhošťovací vazba uplatňuje pouze ve vykonávacím řízení, pak je třeba se zabývat ustanovením § 36a odst. 1 tr. ř., v němž jsou vymezeny důvody nutné obhajoby ve vykonávacím řízení.

Podle ustanovení § 36a odst. 1 písm. c) tr. ř. ve vykonávacím řízení, v němž soud rozhoduje ve veřejném zasedání, musí mít odsouzený obhájce, je-li ve vazbě. Není sporu o tom, že i vyhošťovací vazbu lze pokládat za vazbu ve smyslu tohoto ustanovení. Současně však musí být splněna další podmínka, na kterou se v takovém případě váže nutná obhajoba, totiž že se jedná o takové vykonávací řízení, ve kterém soud činí rozhodnutí ve veřejném zasedání.

Podle § 232 tr. ř. platí, že ve veřejném zasedání rozhoduje soud tam, kde to zákon výslovně stanoví.

Protože jak v ustanovení § 350c tr. ř., tak v hlavě čtvrté oddílu prvním trestního řádu (s ohledem na

ustanovení § 350c odst. 2 tr. ř.) není uvedena forma soudního zasedání (není zde ve smyslu § 232 tr. ř. výslovně uvedeno, že soud (popř. předseda senátu) rozhoduje o vyhošťovací vazbě ve veřejném zasedání), lze učinit závěr, že tato podmínka, na kterou zákon v ustanovení § 36a odst. 1 tr. ř. váže nutnou obhajobu ve výkonávacím řízení, není dána. Důvod nutné obhajoby v takovém případě nemůže založit jen ta skutečnost, že se odsouzený nachází ve vyhošťovací vazbě.

Znovu lze připomenout, že účelem vyhošťovací vazby je pouze zabezpečit realizaci výkonu trestu vyhoštění. Ve věci výkonu rozhodnutí, jímž byl tento trest uložen, se ve skutečnosti nekoná žádné řízení, ve kterém by bylo nutno zajistit odsouzenému obhajobu prostřednictvím obhájce. V tomto směru je např. zřetelný rozdíl oproti vydávací vazbě (§ 381 tr. ř.), kdy uplatněním nutné obhajoby se vydávané osobě zajišťuje právo kvalifikovaně se hájit v řízení o vydání do ciziny (srov. § 36 odst. 4 tr. ř.). Lze tedy uzavřít, že samotné vzetí odsouzeného do vyhošťovací vazby (§ 350c odst. 1 tr. ř.) nezakládá pro výkonávací řízení důvod nutné obhajoby podle § 36a odst. 1 písm. c) tr. ř. Jiná bude ovšem situace, kdy o vyhošťovací vazbě bude rozhodováno ve veřejném zasedání, a to bez ohledu na to, z jakých důvodů se tak stane.

Je ovšem nutno připomenout, že bude-li např. proti odsouzenému nacházejícímu se ve vyhošťovací vazbě vedeno trestní stíhání v jiné věci, pak okolnost, že se nachází ve vyhošťovací vazbě, představuje důvod nutné obhajoby, opírající se o ustanovení § 36 odst. 1 písm. a) tr. ř.

Samozřejmě odsouzenému nic nebrání, aby si v rámci výkonávacího řízení sám obhájce zvolil (§ 33 odst. 1, § 35, § 37 tr. ř.). Navíc ve smyslu ustanovení § 33 odst. 2 tr. ř., za splnění podmínek tam uvedených, se může domáhat i nároku na bezplatnou obhajobu.